

GLOBALISATION AND THE MILITARY SYSTEM

ec. drd. Dumitru ȘTEFAN

Academia Forțelor Aeriene "Henri Coandă"

Abstract

It is obvious that such a complex process as globalization can not undertake by itself. This is why achieving the international institutional framework is required as an urgent necessity, without which the phenomenon itself may fail.

Globalization spread throughout several epochs, each with some dominant characteristics, which enabled the achievement of present day level.

Since the emergence of the concept of "world military order", the future of armed forces has been reflected in the international cooperation. This way they are able to strongly take part in the multinational commitments. We can define the concept of military globalization as a complex phenomenon, that incorporates the increased extension and intensity of military ties between political and military entities of the world system, but which is in direct relationship with politics, geopolitics, geography and power interests.

Keywords

globalization, post-industrialization, technologies, militarization, peace, war, order, alliance.

1. ASPECTE GENERALE ALE GLOBALIZĂRII

“Globalizarea reprezintă procesul prin care distanța geografică devine un factor tot mai puțin important în stabilirea și dezvoltarea relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică și socioculturală. Rețelele de relații și dependențele dobândesc un potențial tot mai mare de a deveni internaționale și mondiale.” – este una din cele mai uzitate definiții ale **conceptului de globalizare**, în care sunt cuprinse atât aspectele obiective cât și cele subiective.

Pe de o parte “geografia” pierde relevanță datorită noilor politici de strategii și tehnologii economice, iar pe de altă parte câștigă deoarece oamenii au început să înțeleagă mai clar noile oportunități deschise de punerea în practică a

strategiilor și politicilor economice moderne, dar și utilizarea tehnologiilor de ultimă generație.

În această definiție a **conceptului de globalizare**, putem observa reducerea importanței distanței geografice, deoarece distanțele se reduc și relațiile la nivel planetar sunt mai ușor de stabilit, deoarece indivizii, societățile și simbolurile sunt eliberate de contextul geografic.

În încercare de a surprinde importanța strategică a noilor tehnologii de “*reducere a distanțelor*”, discursul geopoliticii a furnizat elitelor militare și politice occidentale, un cadru interpretativ rațional cu ajutorul căruia să poate percepe și să poată acționa asupra lumii.

În acest context, putem cita opinia specialistului militar *Eugen Cican* - “*spațiul geografic ca element determinant al acțiunilor militare este pus în evidență și pe deplin concretizat în schimbarea considerentelor și atitudinilor geopolitice în funcție de tendințele de evoluție globală, continentală sau regională ale problemelor păcii și securității*”

Cele trei teorii principale în definirea globalizării: *teoria sistemului mondial, teoria organizării politice mondiale și teoria culturii mondiale*, au declanșat un proces în care *distanța geografică* nu mai reprezintă un factor esențial în stabilirea și susținerea relațiilor economice, militare, politice și socioculturale internaționale. Oamenii au devenit conștienți de acest lucru, și de aici, toate rețelele, relațiile și dependențele interumane și statale au devenit virtual mondiale, dar provocând deficite pe plan democratic, economic, social și al securității cu efecte cum ar fi schimbarea atitudinilor și deficiențe administrative.

„*Globalizarea se referă la toate acele procese prin care popoarele lumii sunt încorporate într-o singură societate mondială, societatea globală.*” - afirma *Martin Albrow* în anii '90.

„*Globalizarea este rețeaua globală care a adunat laolaltă comunități de pe această planetă, altădată dispersate și izolate, într-o dependență mutuală și o unitate a * unei singuri lumi.**” - *Emanuel Richter*.

Remarcăm faptul că definițiile **conceptului de globalizare** variază de la o regiune la alta, de la o perioadă de timp la alta, dar nu în ultimul rând de la o ideologie la alta.

Globalizarea oferă oportunități extinse pentru o dezvoltare reală la nivel mondial, dar se manifestă într-un proces inegal pe regiuni, deoarece unele țări se bucură de creșteri economice însemnate, iar altele înregistrează creșteri impresionante ale sărăciei.

Aceste inegalități între state sunt datorate *politicilor de orientare spre integrarea globală* (ex. - țările din Asia de Est) și respectiv *politicile de orientarea spre interior* (ex. - țările din America Latină și Africa).

Lumea globalizată se confruntă cu două tendințe contradictorii:

- piața globalizată care deschide perspectiva unei bogății nemiștănite, timp în care creează noi vulnerabilități pe scena politică;
- pericolul unui decalaj imens, nu atât între săraci și bogați, cât între cei care fac parte din lumea globalizată a tehnologiilor de vârf (ex. - internetul), și cei rămași pe dinafară.

De remarcat este faptul că, la fel cum *postmodernismul* și *postindustrializarea* reprezentau conceptele la modă în anii '70, globalizarea a devenit conceptul-cheie al anilor '90, ceea ce ne face să înțelegem mai bine una dintre coordonatele tranziției omenirii spre mileniul III.

Nici până astăzi cercetătorii în domeniu, nu au ajuns la un punct de vedere comun în ceea ce privește momentul declanșării fenomenului globalizării. Unii consideră că se poate vorbi chiar de la începuturile istoriei, alții, că este un fenomen contemporan, caracteristic modernizării și dezvoltării capitalismului. Totuși, după cele enumerate de *Waters Malcom*, posibilitatea de abordare a acestui aspect „*constituie un proces recent, asociat însă cu alte evenimente economice și sociale, cunoscute deja sub denumirea de postindustrializare, sau reorganizare a capitalismului pe alte baze*”.

2. DIMENSIUNEA MILITARĂ A GLOBALIZĂRII

În anul 1992, *R. Robertson* prin lucrarea „*Globalization*”, realizează o ierarhizare a fazelor evolutive a acestui proces, în felul următor:

- *faza germinală* (Europa, anii 1400 - 1750) - când apar primele hărți ale planetei, ca urmare a noilor descoperiri geografice;
- *faza incipientă* (Europa, anii 1750 - 1875) - apar statele-națiune, începe să se dezvolte diplomația formală dintre ele, apar primele convenții legale internaționale;
- *faza decolării* (1873 - 1925) - are loc un proces de conceptualizare a lumii în termenii existenței unei singure societăți internaționale și a unei singure umanități, proces favorizat de amplificarea legăturilor comerciale dintre națiuni independente, extinderea comunicațiilor, apariția unor migrații de masă (îndeosebi dinspre Europa spre America);
- *faza disputelor pentru hegemonia mondială* (1925 - 1969) - declanșată de Primul Război Mondial și apoi reafirmată de cel de-al Doilea Război Mondial, temperate, într-o oarecare măsură, de înființarea Ligii Națiunilor și după aceea, a O.N.U., care a implementat conceptele de crime de război și crime împotriva umanității și a atras atenția prin intermediul unor organisme specializate asupra pericolelor ce decurg din ignorarea unor probleme cu caracter global (poluarea, explozia demografică, epuizarea resurselor naturale, etc.);
- în *ultimele decenii ale sec. XX* s-au făcut progrese uriașe în explorarea spațiului cosmic și în telecomunicații, am asistat la apariția diferitelor forme de integrare regională pe fondul adâncirii fără precedent a diviziunii internaționale a muncii.

Conceptul de globalizarea militară îl putem defini ca „*un fenomen atât de complex, în care sunt încorporate extensiunea și intensitatea sporită a legăturilor militare dintre entitățile politico - militare ale sistemului mondial, dar care este în relație directă cu politica, geopolitica, geografia și interesele de putere*”.

În plan militar globalizarea s-a remarcat îndeosebi prin *rivalitatea geopolitică și imperialismul marilor puteri* (în special de la lupta pentru cucerirea continentului african de la sfârșitul secolului al XIX-lea până la Războiul Rece), în evoluția sistemelor de alianțe internaționale și a structurilor de securitate internațională (de la Concernul European până la N.A.T.O.), în apariția unei piețe mondiale a armamentului, în paralel cu răspândirea la scară globală a tehnologiilor militare, și în instituționalizarea unor regimuri globale cu jurisdicție asupra problemelor militare și de securitate, cum ar fi „*regimul internațional al neproliferării armamentului nuclear*”.

Putem afirma, într-adevăr că toate statele sunt angrenate, după posibilitățile fiecăruia, într-o „*ordine militară mondială*”, influențată de o evoluție relativ autonomă a dinamicii armamentului.

Această „*ordine militară mondială*” este extrem de stratificată și puternic instituționalizată, astfel:

- *stratificată*, deoarece în linii mari se pot observa, pe rând, un prim grup - *al superputerilor*, un al doilea grup - *al puterilor de rang secund* și un al treilea grup - *al puterilor militare în curs de dezvoltare*;
- *instituționalizată*, prin faptul că aranjamentele militar - diplomatice și multilaterale trasează proceduri reglementate de interacțiune.

Superputerile, posedând multiple instrumente de gestionare a relațiilor internaționale au o adaptabilitate mult mai mare la schimbările semnificative din politica mondială. Fie că folosesc politica externă și puterea militară a sec. XX, *hard power*, sau folosesc asistența economică, politică sau activitatea culturală, chiar și competiția dintre acestea a sec. XXI, *soft power*, ele pot prelua mai ușor șocul unor fracturi geopolitice sau își pot propune chiar remodelarea sistemului internațional, în concordanță cu interesele lor naționale.

Țările mici sau mijlocii, din lipsă de resurse, nu au acest avantaj de aceea ele nu pot decât să se alieze cu cele mari, sperând să aibă astfel un cuvânt de spus, încercând să se plieze cât mai bine pe specificul evoluțiilor internaționale pentru a-și promova și ele interesele naționale.

Actualmente, sunt regiuni care cunosc fie o dinamică deosebită a economiei, fie o restructurare fundamentală a societății civile, sau o reafirmare culturală în diverse zone ale globului, fenomene a căror evoluție interesează întreaga comunitate internațională.

Orientarea către democrație este o consecință a eforturilor globale depuse de statele dezvoltate (care reprezintă democrațiile autentice) și care de fapt sunt *motoarele globalizării*.

Dintre acestea putem enumera : S.U.A. (de unde provine și termenul *americanizare*), Japonia pentru Asia de Sud-Est și respective Germania pentru U.E. În acest context, se dezvoltă o abordare geopolitică specifică și anume *unilateralismul*, considerat de administrația americană drept soluția optimă pentru a asigura echilibrul și pacea la nivel global.

Richard Nixon, fostul președinte american, a precizat că: „*Nu trebuie să uităm că numai atunci când a existat echilibrul puterii s-au consemnat perioade de pace mai lungi în istoria lumii. Când o națiune devine net mai puternică în raport cu competitorul său potențial, atunci se ivește pericolul de război.*”

Noua ordine mondială promovează societatea globală, în care interdependența și recunoașterea intereselor comune, sunt repere principale ale relațiilor externe, în contrast cu veche ordine care se baza pe un singur model economic și politic, unanim acceptat.

În lucrările de specialitate, vom întâlni deseori folosirea conceptelor – cheie de **militarizare globală** și **globalizare militară**, care în anumite conjuncturi pot fi puternic corelate, în sensul că etape specifice ale militarizării globale (ex.- cele din anii '80) pare să se asocieze direct cu faze distincte ale globalizării militare (ex.- reafirmarea rivalității mondiale a superputerilor în perioada anilor '80).

Conceptul – cheie de militarizare globală se referă la un *proces generalizat de constituire a bazei militare mondiale (apreciat în funcție de nivelul crescând al cheltuielilor militare pe plan mondial, al armamentului sau al forțelor armate)*, iar cel de **globalizare militară** se referă exclusiv la *procesele și patternurile de conectare în domeniul militar care transcend regiunile importante ale globului, așa cum o relevă caracteristicile spațio- temporale și organizaționale ale legăturilor, rețelelor și interacțiunilor militare.*

Din definiția dată **conceptului de globalizarea militară**, concluzionăm expansiunea de legături și raporturi militare din întreaga lume, cât și impactul inovațiilor tehnologice de primă importanță în domeniul militar (ex.- de la navele cu aburi până la sateliți de recunoaștere) care, de-a lungul timpului au reconstituit lumea ca un spațiu geostrategic.

Putem analiza această proces de compresie spațio - temporală, din următoarele puncte, astfel:

- *din punct de vedere istoric*, a condus la o apropiere mai mare între centrele de putere militară, sporind astfel eventualitatea unui conflict, pe măsura proliferării capacității de a proiecta la mari distanțe puterea distructivă;
- *din punct de vedere analitic*, remarcăm trei fațete diferite, care luate împreună oferă o prezentare exhaustivă a evoluției ordinii militare moderne, și anume:
  - a. extensiunea globală a sistemului războiului (starea de rivalitate și conflict între marile puteri);
  - b. dinamica globală a armamentului (sistemul producerii și comercializării armamentului);
  - c. expansiunea geoguvernării în problemele militare și de securitate.

În concluzia celor descrise mai sus, observăm că într-o lume globalizată, pe plan militar asistăm la un gen specific de globalizare care are, consecințe imediate și nemijlocite asupra securității internaționale.

3. ALIANȚELE MILITARE ALE ROMÂNIEI ÎN DECURSUL TIMPULUI

Studiind punctul de vedere a multor analiști *globalizarea*, nu aduce în mod necesar integrare și stabilitate, uneori contribuind pe termen scurt și mediu la generarea unor procese simultane de natură etnică, religioasă, teritorială, chiar și ideologică, creiind un nou context pentru exercițiul formal sau informal al puterii naționale.

Dintotdeauna, *pacea s-au războiul* reprezintă elementul central al relațiilor dintre state, în funcție de care se creau s-au nu alianțe militare s-au politice. În funcție de interesele specifice fiecărui stat se pun bazele primelor forme de colaborare între comunități, astfel că treptat asistăm la derularea unor inițiative diplomatice caracterizate în special fie prin interese economice, politice sau militare. Simultan cu evoluția societății, complexitatea formelor de organizare statală crește și concomitent, acestea își creează structuri organizatorice specializate, determinând în mod indirect complexitatea domeniului de relații internaționale.

O alianță militară este un sistem de securitate colectivă, un aranjament formal (prin tratat și/sau organizație) între state membre care își asumă obligația de a veni în apărarea unuia dintre membri în cazul în care acesta este victima unui atac din partea unui stat din afara alianței.

De-a lungul istoriei de mai bine de 2000 de ani, conducătorii poporului nostru, drepti și viteji, cu abilitate și dragoste de glia strămoșească, pașnici în relațiile cu vecinii și de neclintit în fața invadatorilor, dornici de libertate pentru a putea munci și dăinui pe aceste meleaguri, au încheiat alianțe cu cei mai puternici sau mai puțin puternici, avantajoase sau mai puțin avantajoase, dar care s-au dovedit până la urmă benefice poporului, prin faptul că nimeni nu ne-a clintit și nu ne va clinti de pe pământul străbunilor – eroi ai noștri.

Mai jos vom enumera câteva din alianțele- tratatele care au fost încheiate de-a lungul veacurilor zbuciumate de lupte, ale conducătoriilor neamului nostru, astfel:

- Alianța dintre Burebista și Pompei din primăvara anului 48 î.Hr., - Pompei primește ajutor militar în lupta cu Cezar, pentru a recunoște vastele hotare ale Daciei;
- Decebal și-a creat un abil sistem de alianțe, care a dus la formarea unei ample coaliții antiromane, din care făceau parte numeroase triburi dacice, germanice și sarmanice: îndeosebi burii germanici și roxolanii;
- Mircea cel Bătrîn încheie în anul 1389 un tratat de alianță defensivă cu Vladislav Jagello, rege al Poloniei;
- Mircea cel Bătrîn încheie la 7 Martie 1395 un tratat de alianță cu regele Sigismund al Ungariei, tratat care prevedea ajutorul reciproc în lupta antiotomană;
- Alexandru cel Bun în 1419, încheie prin căsătoria cu vara primară a regelui polon Vladislav Iagello, o alianță împotriva otomanilor;
- În 1422, Alexandru cel Bun a reconfirmat tratatul de la Lublau între Sigismund și regele Poloniei;

- În 1426 regele Sigismund inițiază o înțelegere cu Vladislav Iagello și cu Alexandru cel Bun în vederea organizării unei cruciade împotriva turcilor;
- În 1499, tratatul moldo-polon, dintre Ștefan cel Mare și Regele polon Albert, prevedea ajutorul reciproc în lupta antiotomană și integritate teritorială;
- Ștefan cel Mare a fost nevoit în 1489 să încheie un tratat de pace cu turcii, plătind Imperiului Otoman un haraci de 3000 de florini venețieni;
- În septembrie 1594, Moldova și Țara Rmânească încheie un tratat cu Liga Sfântă, care reprezenta alianța puterilor creștine împotriva turcilor;
- Convenția din 4/16 aprilie 1877 prin care Rusia se obliga să respecte ” integritatea existentă și drepturile politice” ale României;
- La 19 febr. 1878 are loc Tratatul ruso-turc de la San Stefano, prin care se recunoaște independența României;
- La 4-7 august 1916, se semnează la București, Tratatul de alianță între România și Antanta, având ca scop alipirea Transilvaniei la patria mamă;
- La 16 februarie 1933, datorită Germaniei și Ungariei hortyste, România, Cehoslovacia și Iugoslavia reorganizează Mica Antantă, pentru apărarea independenței și suveranității lor naționale;
- La 27 mai 1940, prin Pactul Petrol-Armament, România se obligă să-i livreze Germaniei produse petroliere ce-i reveneau ca revedente la prețuri antebelice;
- La 30 august 1940, în urma Dictatului de la Viena , România a fost silită să cedeze Ungariei hortyste 43492 km² din teritoriul Transilvaniei;
- În oct.1940 se aliază cu Puterile Axei, și intră în război la 12 iunie 1941 pentru a recupera teritoriile răpite de U.R.S.S.;
- La 23 august 1944, România declară război Germaniei;
- La 12 septembrie 1944, România semnează armistițiul cu Națiunile Unite, și se obligă să contribuie cu 38 de divizii pe frontul antihitlerist;
- La 26 iunie 1945 se semnează Carta ONU, de reprezentanții a 50 de țări;
- 29 iulie -15 oct.1945, are loc Conferința de Pace de la Paris, în urma căreia România își primea înapoi Transilvania de Nord, dar pierdeva Cadrilaterul în favoarea Bulgariei și Basarabia, Bucovina și Ținutul Herța în favoarea U.R.S.S.;
- La 4 aprilie 1949, s-a semnat la Washington înființarea unei alianțe politico-militare numită Organizația Atlanticului de Nord (N.A.T.O.);
- La 14 mai 1955 se semnează Tratatul de la Varșovia, care reprezenta o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană, și este dizolvat la Praga pe 1 iulie 1991;
- În 14 decembrie 1955, România este primită în O.N.U., alături de încă 15 state;
- Tratatul de la Maastricht a fost semnat de Consiliul European la 7 februarie 1992, și a pus bazele Uniunii Europene;
- La 13 aprilie 2005, Parlamentul European a aprobat semnarea Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană;
- În 1993 România solicită formal aderarea la NATO;

- În perioada 21-22 noiembrie 2002 la Summit-ul NATO de al Praga , România este invitată alături de alte 6 state să înceapă convorbirile de aderare;
- La 29 martie 2004, România a aderat la NATO.

Este recunoscut rolul alianțelor în globalizarea militară pentru internaționalizarea securității militare.

Prezența alianțelor internaționale, bine încheiate și respectate cu strictețe, au constituit mecanisme tradiționale specifice prin care statele și-au coordonat folosirea și desfășurarea forței militare.

Încheiem aceste câteva rânduri prin cuvintele analistului militar *Mircea Cosma*, care afirma că *“alianțele reprezintă unul dintre instrumentele prin care folosirea puterii militare a statului este reglementată la nivel național, dar, în același timp, ele devin un proces ce depinde și ține de internaționalizarea unității militare.”*

“Dacă putem ști unde suntem și ceva despre cum am ajuns aici, am putea vedea către ce tindem - și dacă rezultatele care se află firesc în drumul nostru nu sunt acceptabile - să facem schimbarea oportună ”

Abraham Lincoln

BIBLIOGRAFIE

1. Ion GHEORGHE – *Securitatea militară a României în epoca globalizării*, editura U.N.Ap., București 2006;
2. Alexandra SARCINSCHI – *Globalizarea insecurității. Factori și modalități de contracarare*, editura U.N.Ap., București 2006;
3. Emil ION – *Asigurarea securității europene prin intermediul organizațiilor internaționale*, editura U.N.Ap., București 2007;
4. Ion POPESCU, Aurelian BONDREA, Mădălina CONSTANTINESCU – *Globalizarea, mit și realitate*, editura Economică, București 2004;
5. Iulian FOTA – *Non – Ordinea mondială*, editura Observatorul Militar nr.38/2009;
6. Marin ILIE – *Contextul geopolitic și geostrategic în care evoluează statul- națiune în sec.XX. Statul națiune în procesul integrării în mediul geopolitic și geostrategic contemporan*, editura AISIM., București 2002;
7. Mircea COSMA – *Dimensiunea militară a securității în era globalizării*, referat Sesiune de comunicări științifice a U.N.Ap., București 24.11.2004.